

Lech Krzyżanowski

"Zasady konserwacji budynków i miejsc historycznych" - Międzynarodowe Sympozjum w Sztokholmie

Ochrona Zabytków 29/2 (113), 138-139

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

liczne huty i kopalnie. Prócz tego uczestnicy zwiedzili Muzeum Górnicztwa w Bochum oraz Muzeum Zabytków Techniki na Wolnym Powietrzu w Hagen. Należy stwierdzić, że w ciągu ostatnich lat nastąpił na całym świecie olbrzymi postęp w zakresie zrozumienia potrzeby ochrony zabytków techniki, a w wie-

lu krajach, zwłaszcza w Wielkiej Brytanii, Szwecji i RFN, osiągnięto już poważne rezultaty w zakresie ochrony, konserwacji i udostępnienia zabytkowych zakładów i urządzeń przemysłowych. Z okazji kongresu organizatorzy wydali katalog najważniejszych zabytków techniki w RFN², a po-

szczególne kraje prezentowały liczne publikacje z tego zakresu.

Uchwalono, że następny III Kongres Ochrony Zabytków Techniki odbędzie się w Szwecji w 1977 r. oraz zgłoszono propozycję zorganizowania IV Kongresu w Polsce w 1979 r.

Wojciech Kalinowski

²R. Slotta: *Technische Denkmäler in der Bundesrepublik Deutschland*, „Veröffentlichungen aus dem Bergbau-

-Museum Bochum”, nr 7, Bochum 1975. Wcześniej nieco skromniejsze wydawnictwo opublikowane zostało w NRD:

E. Wächtler, O. Wagenbreth, *Technische Denkmale in der Deutschen Demokratischen Republik*, Kulturbund der DDR, Weimar 1973.

„SPOTKANIE Z POLSKĄ” W HANOWERZE

We wrześniu 1975 r. odbyła się w Hanowerze trzytygodniowa impreza kulturalna pod nazwą *Begegnung mit Polen*, w trakcie której ekspozowane było dwanaście wystaw sztuki i kultury polskiej. Z ważniejszych wymienić należy: *Polski plakat filmowy*, *Sztuka prymitywna w Polsce*, *Rysownicy satyryczni z Polski*, *Polska sztuka współczesna* oraz doskonała wystawa *Portret Polski*, prezentująca sztukę portretową od czasów Odrodzenia do współczesności. Prezentowane były też osiągnięcia polskie w zakresie ochrony i konserwacji dóbr kultury na wystawie *Ochrona i konserwacja zabytków w Polsce* oraz w dwóch publicznych odczytach. W sali odczytowej Uniwersytetu

Ludowego w dniach 17 i 18 września wygłosili referaty: prof. dr hab. Wojciech Kalinowski o problemach ochrony i przebudowy miast historycznych w Polsce oraz dr Marian Arszyski o ochronie i konserwacji zabytków architektury. Obaj referenci zostali następnie zaproszeni przez Ostfriesische Landschaft, odpowiednik istniejących niegdyś w Polsce sejmików kultury, do Aurich celem zapoznania się z problemami architektury ceglanej XIII w. we wschodniej Fryzji. Liczne wczesnogotyckie kościoły tego kraju, zazwyczaj jednoprzestrzenne, stanowią odrębną, bardzo interesującą grupę architektoniczną¹. Ostfriesische Landschaft dysponuje własnym instytutem badawczym,

prowadzącym badania nad architekturą, sztuką i historią wschodniej Fryzji. Przedstawiciel tego instytutu, dr inż. Robert Noah, specjalizujący się w zagadnieniach wczesnego budownictwa ceglano-ziemnego, podniósł sprawę potrzeby zorganizowania przez kraje Europy północnej międzynarodowego seminarium na temat budownictwa ceglano-ziemnego². Następnego dnia 23 września prof. dr hab. Wojciech Kalinowski, na zaproszenie Instytutu Historii Porównawczej Miast (Institut für vergleichende Städtegeschichte)³ w Münster wygłosił wykład pt. *Rozwój miast polskich w pierwszej połowie XIX wieku*.

Wojciech Kalinowski

¹Szersze omówienie architektury tych kościołów opublikowane zostało przez Ostfriesische Landschaft w pracy Roberta Noah: *Die mittelalterlichen Kirchen im Harlingerland*, Aurich 1969.

²Z pobytu gości polskich w instytucie badawczym Ostfriesische Landschaft

ukazała się obszerna notatka prasowa w „Ostfriesische Zeitung”, 22 września 1975 r.

³Instytut ten jest wydawcą niezwykle cennego wydawnictwa pt. *Deutscher Städteatlas*, w którym opublikowano już kilkadziesiąt doskonałych opracowa-

nych planów miast niemieckich. Założenia tego wydawnictwa referował w Polsce dyrektor Instytutu prof. dr Heinz Stob w czasie swej wizyty w Instytucie Historii Kultury Materialnej PAN w 1974 r.

„ZASADY KONSERWACJI BUDYNKÓW I MIEJSC HISTORYCZNYCH” — MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM W SZTOKHOLMIE

Spotkanie zostało zorganizowane 15—19 września 1975 r. przez Królewską Akademię Literatury, Historii i Starożytności (Kungl. Vitterhets, Historie och Antikvitetsakademien), Centralny Urząd oraz Muzeum Narodowych Starożytności (Riksantikvarieambetet, Historiska Museet) i Instytut Szwedzki (Svenska Institutet). Wzięło w nim udział około dwudziestu czołowych konserwatorów szwedzkich i kilku konserwatorów zagranicznych. Po otwarciu sympozjum zorganizowano wyjazd do Vadstena, niedużego, zabytkowego miasteczka, gdzie wysłuchano kilku referatów, zwiedzono zabytki i prowadzono długie dyskusje. Dalej ciąg spotkania odbył się w Sztokholmie, gdzie wygłoszone zostały pozostałe referaty. Sympozjum zakończyła dyskusja, która w zasadzie odbywała się w języku angiel-

skim. Materiały mają być wydane drukiem. Przedstawiono następujące referaty: Roland Palsson: *Szwecja i Europejski Rok Spuścizny Kulturalnej*. Sesja w Vadstena: S. E. Noreen: *Historia Vadstena*; P. Ström: *Rola Vadstena w okręgu Motala*; A. Lindblom: *Problemy konserwatorskie opactwa Św. Brygidy*; E. Unnerback: *Historia zamku w Vadstena*; W. Purshe: *Zamek i jego zbiory archiwalne*; A. Ahrbom: *Program konserwacji zamku w Vadstena*; A. Unnerback i R. Molin: *Projekty ochrony centrum miasta Vadstena*. Obrady w Sztokholmie: Ove Hidemark: *Zamek w Skokloster, problemy konserwatorskie*; Claude Charpentier (Paryż): *Ni któ-*

re aspekty francuskiej ustawy o ochronie zabytków; Lars C. Cnattingius: *Minione i współczesne zasady konserwacji zabytków*; Donald W. Insall (Londyn): *Kilka refleksji o granicy między współczesnością a przeszłością*; Borje Blome: *Nowe kierunki w konserwacji kościołów*; Lech Krzyżanowski (Warszawa): *Zabytki i miejsca historyczne w świadomości społecznej*; John Sjöström: *Ekonomia a planowanie przestrzenne i problemy ochrony zabytków*; Evald Gustafsson: *Problemy ochrony małych miast zabytkowych*; Eckhardt Vancsa (Wiedeń): *Austriackie inwentarze zabytków jako podstawy ustalania rejonów ochrony zabytków, na przykładzie Wiednia*; Roberto di Stefano (Neapol): *Kry-*

teria i metody planowania ochrony zabytkowych centrów w miastach; Artur Löwe: *Stare Miasto w Sztokholmie*;

Bengt Holtze: *Zakłady hutnicze w Engelsberg (XVIII—XIX w.) jako wiodący szwedzki projekt i realizacja konserwatorska w Europejskim Roku Spuścizny Kulturalnej*.

Szwedzkie sympozjum miało charakter otwartego spotkania wąskiego grona specjalistów, nastawionego na robocze dyskusje i wspólne komentowanie zagadnień przy obiektach. Referaty związane z zespołem klasztornym i kościołem w Vadstene, podobnie jak sesja związana z zamkiem i miastem, odbywały się przy obiektach i łączyły się z wymianą poglądów związanych z konkretnymi, czasami nawet drobnymi szczegółami. W sztokholmskich obradach przeważały tematy ogólne, również jednak podkreślono pryncy-

pia konserwatorskie i przedstawiano oceny do dyskusji. W końcowej dyskusji wystąpili zagraniczni uczestnicy dzieląc się swymi poglądami, podsumowania zaś dokonał przewodniczący sympozjum Torgny Säve-Söderbergh. Była to zatem konfrontacja poglądów szwedzkich i zagranicznych kolegów.

Uwagę polskiego uczestnika zwróciły poważnie zaawansowane konserwatorskie studia przestrzenne w małych miastach i w Sztokholmie, oparte na precyzyjnym rozpoznaniu warunków prawnych, ekonomicznych, społecznych i politycznych. Wielu z nich towarzyszą wydawnictwa przygotowane w formie książek bądź tylko tomów wydanych techniką małej poligrafii. Uznanie wzbudziły wyniki prac konserwatorskich zrealizowanych w Sigtunie (zarówno w zespole kościołów, jak i w obrębie drewnianej zabudowy

miasteczka wzniesionej głównie w wieku XIX, trafna koncepcja utrzymania funkcji mieszkalnej i obsługi turystycznej). Uznanie wzbudziły także liczne wydawnictwa fachowe i propagandowe, wydane z okazji Europejskiego Roku Spuścizny Kulturalnej i trafny dobór wiodących realizacji konserwatorskich przeznaczonych do szerokiego propagowania.

Wydaje się, że spotkania i dyskusje, jakie miały miejsce z okazji szwedzkiego sympozjum, wzbogacające uczestników o wiele spostrzeżeń i przemyśleń, mogłyby również mieć miejsce i w Polsce. Uczestnictwo zagranicznych kolegów mogłoby odegrać istotną rolę w dalszym zacieśnieniu kontaktów zawodowych, jakże potrzebnych w okresie otwartej polityki zagranicznej naszego państwa.

Lech Krzyżanowski

„GOTYCKIE MALARSTWO ŚCIENNE W EUROPIE ŚRODKOWSCHODNIEJ” — KONFERENCJA W POZNANIU I WE WROCŁAWIU

W dniach od 20 do 23 października 1975 r. Instytut Historii Sztuki zorganizował konferencję pt. *Gotyckie malarstwo ścienne w Europie środkowowschodniej*. Było to pierwsze sympozjum poświęcone temu tematowi w naszej części Europy. Na obrady przybyli przedstawiciele wszystkich ośrodków uniwersyteckich, konserwatorskich i muzealnych (ponad 50 osób) z Polski i zagranicy. Wygłoszono 14 referatów i 1 komunikat. Niezwykle żywa dyskusja toczyła się w Poznaniu, na objeździe śląskim, a zakończona została podsumowaniem we Wrocławiu.

Zagadnienia omówione w referatach i poruszone w dyskusji można podzielić na cztery grupy. Wstępne uwagi historyczne przedstawił prof. dr hab. G. Labuda (Poznań). Rozwinięcie tej problematyki stanowił referat dr V. Dvořákovéj (Praga), która na kanwie powiązań dynastycznych ukazała wędrówkę motywów literackich, kształtowanie się typów ikonograficznych, a także przykłady związków artystycznych między państwami Przemysłidów, Luksemburgów — Andegawenów — Piastów, a później Jagiellonów. Problematyka formalna została poruszona najpierw w aspekcie inspiracji włoskich.

Odnosnie do Węgier problem ten omówiła dr M. Prokopp (Budapeszt), prezentując polichromię kaplicy w Estergom oraz kilka nowo odkrytych obiektów w kościołach prowincjonalnych. Dr K. Stejskal (Praga) przedstawił analizę twórczości czołowego artysty praskiego

trzeciej ćwierci XIV stulecia — Mistrza Cyklu Emauskiego. Malowidłem z Niepołomic poświęcone były referaty dr B. Dąb-Kalinowskiej (Warszawa) i dr E. Śnieżyńskiej-Stołot (Kraków) oraz liczne głosy w dyskusji.

Odrębne problemy formalne reprezentowały dzieła z Pomorza Lewo-odrzańskiego, Meklemburgii, Saksonii i Turyngii, przedstawione w referatach dr G. Baiera (Schwerin), dr. hab. M. Kohera (Lipsk) i dr. J. Schulze (Halle). Zostały jednak wyeksponowane związki między Saksonią i Czechami w czwartej ćwierci XIV i pierwszej połowie XV w.

Trzeci zespół zagadnień obejmował zasady kształtowania malarskich dekoracji ściennych w architekturze omawianego regionu i problemy treści tych malowideł. Dr E. Bacher (Wiedeń) na przykładach z terenu Austrii omówił rodzaje malowideł w gotyckich wnętrzach architektonicznych; ich stosunek do przestrzeni zdobionej, działanie barwne i ornamentalne, nadawanie treści architekturze. Uzupełnienia przyniosły wypowiedzi dyskusyjne dr. T. Chrzanowskiego, dr. J. Frycza, dr. J. Gadomskiego. Problem ten poruszyła również w swym referacie doc. dr A. Kamzowa (Poznań). Jej wystąpienie poświęcone było programom treściowym gotyckich malowideł ściennych na terenie państwa polskiego. Przy czym ważne jest ukazanie metod ilustrowania tych programów oraz wprowadzenie wątków aktualizujących. Dr hab. Nickel (Halle) zaprezentował po

1. Strzelniki koło Brzegu, kościół filialny, prezbiterium, ściana południowa, fragment sceny Pokłonu Trzech Króli: NM Panna i św. Józef w warsztacie stolarskim; stan po konserwacji wykonane bez uzupełnień

raz pierwszy przedstawienie pozornie groteskowe, które ilustrowały tematy „nieoficjalne”, wywodzące się z literatury i widowisk misteryjnych. Dr J. Krasa (Praga) na wybranych przykładach ukazał wprowadzenie form nowożytnych w wersji niderlandzkiej i włoskiej, a także treści protohumanistycznych do malarstwa ściennego w Czechach epoki jagiellońskiej. Komunikat mgr J. Skibińskiej pre-